

ZİŞTOVİ ANTLAŞMASI

ruşluk para ikramiyesi (Prusya elçisi için özel gayretlerinden ötürü 60.000) nakit halinde ödemediğinden sonradan tahsil edilmek üzere bunlara "hazine tezkiresi" verilmiştir (Cevdet, V, 223). Ziştovi'de sürdürülen görüşmelerin faturasının 600.000 kuruş gibi büyük bir meblağa ulaştığı çıkarılan masraf dökümlerinden anlaşılmalıdır (Bölükbaşı, s. 183). Barışın, Prusya'nın Avusturya'yı askerî baskı altında tutmasının eseri olduğu kabul edilmekle beraber 1792'de genel bir Avrupa savaşına yol açacak olan Fransa'daki gelişmelerin Avusturya'yı barışa yanaştıran en önde gelen etken olduğu da gözden kaçmamıştır (Mehmed Said Gâlib, III, 146, 174-176). Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında yüzyıllarca süren uzun mücadeleye son veren bu barış, Balkanlar'a doğru güçlü bir şekilde sarkan Rusya karşısında bu iki devletin bundan böyle birbirine daha yakın durmasını kaçınılmaz kılan yeni bir dönemin başlangıcını teşkil etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmed Emin Edib Efendi'nin *Hayatı ve Târîhi* (haz. Ali Osman Çınar, doktora tezi, 1999), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 208-225; Ahmed Câvid, *Hadika-i Vekâyi'* (haz. Adnan Baycar), Ankara 1998, s. 120-123; G. Friedrich de Martens, *Recueil de principaux traites... ect. conclus par les puissances de L'Europe*, Göttingen 1795, IV, 571-574; Hammer, *GOR*, IX, 287-302; a.m.f., "Der Friedensschluss von Sistov", *Österreichische Zeitschrift für Geschichte und Staatskunde*, I, Jahrgang, Wien 1835, tür.yer.; Mehmed Said Gâlib, *Mükâleme Mazbatası (Revâbitü'l-ukûd)*, İstanbul 1854-56, I-III, tür.yer.; W. von Knobelsdorff, *Zur Geschichte der Familie von Knobelsdorff*, Berlin 1855, Erstes Heft, s. 12; Zinkeisen, *Geschichte*, VI, tür.yer.; Cevdet, *Târîh*, V, tür.yer.; G. Noradounghian, *Recueil d'actes internationaux de l'Empire ottoman*, Paris 1900, I, 337; II, 6-16; W. Höhn, *Der Einfluss des Marquis von Lucchesini auf die preussische Politik 1787-1792*, Frankfurt 1925, s. 58-63; R. Golda, *Der Friede von Sistov* (doktora tezi, 1941), Universität Wien; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, s. 569-572; a.m.f., "III. Sultan Selim Zamanında Yazılmış Dış Ruznâmesinden 1206/1791 ve 1207/1792 Seneleğine Ait Vekâyi", *TTK Belleten*, XXXVII/148 (1973), s. 641; Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasî Tarih Metinleri*, Ankara 1953, I, 167-179; Gümeç Karamuk, *Ahmed Azmi Efendis Gesandtschaftsbericht als Zeugnis des osmanischen Machtverfalls und der beginnenden Reformära unter Selim III*, Frankfurt 1975, tür.yer.; Kemal Beydilli, *1790 Osmanlı-Prusya İttifâkı: Meydana Gelişi-Tahlili-Tatbiki*, İstanbul 1984, tür.yer.; Ömerül Faruk Bölükbaşı, *XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Darbhâne-i Âmiri* (doktora tezi, 2010), MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, s. 183; H. Gardos, "Österreich und die Türkei nach Sistowa. Das Jahr 1792", *Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs*, XXIV, Wien 1972, s. 347-370.

KEMAL BEYDİLLİ

ZİTVATOROK ANTLAŞMASI

Osmanlılar'la Habsburglar arasında
1606 yılında yapılan antlaşma.

Osmanlı Devleti ile Habsburg hânedanı arasında yaklaşık on beş yıl süren uzun savaş dönemini bitiren bu antlaşma, bugün Slovakya'da bulunan Dunaradvány (Radvaň nad Dunajom) köyü yakınlarındaki tarihî Macaristan'ın (Karpat havzasını içine alan eski Macar Krallığı) kuzeybatı kısmında bulunan Zsitva ve Tuna nehrinin kesiştiği, Macarca Zsitvatorok diye adlandırılan yerde 11 Receb 1015'te (11 Kasım 1606) imzalanmıştır. Antlaşmanın yapılmasında, Habsburglar'la Osmanlılar arasında sıkışan ve Habsburg egemenliğine karşı ayaklanan Macar soyluları önemli rol oynamıştır. Antlaşma sadece askerî değil aynı zamanda diplomasi teamüllerinin değişmesi açısından da Osmanlı siyasi tarihinde önemli bir yere sahiptir.

1593'te başlayan savaş hem Osmanlı hem de Habsburg tarafını malî açıdan büyük sıkıntıya düşürmüştü, daha 1596 yılından itibaren sefer mevsimleri dışındaki kış aylarında barış görüşmeleri yapılmış, fakat herhangi bir sonuç alınamamıştı. Barışa yönelik arayışlar, 1604 Kasımında Osmanlı Devleti'nin himayesini arkasına alacağını planlayan Erdel Prensi István Bocskai'nin Habsburglar'a karşı isyan etmesi yüzünden kesildi. Ciddi malî problemleri daha da derinleştiren Anadolu'daki Celâlî ayaklanmalarına ve doğu sınırlarında 1603'ten itibaren Safevîler'in karşı hareketına rağmen Osmanlı Veziriâzamı Lala Mehmed Paşa, 1605'te Macaristan'la barış yapmak yerine savaşçı Osmanlı çıkarları açısından daha uygun görüyordu ve kazanacağı bir askerî zaferin avantajıyla antlaşma masasına oturmak istiyordu. Sefer mevsiminin başlamasından önce barış ve ittifak konularını içeren bir sözleşmeyi I. Ahmed'le görüşmek için Macar elçilik heyeti İstanbul'a doğru yola çıktı. Elçiler ancak geçici bir antlaşma konusunda söz alabildiler. 1605 sonbaharındaki yeni askerî gelişmeler üzerine Lala Mehmed Paşa mutabakata varılan konuları yeniden gözden geçirdi. Hazırlanan ve I. Ahmed tarafından eski tarih atılarak imzalanan antlaşmaya müttefik Macarlar için hiç de elverişli olmayan maddeler eklendi. Macarlar'ı yarı yolda bırakan geri adımını sebebi István Bocskai'nin Lala Mehmed Paşa'nın ordusuna katılmamış olması ve buna bağlı olarak Avusturya'ya karşı ortak

askerî hareketin gerçekleştirilememesiydi. Üstelik sadrazam, elçileri vasıtasıyla Bocskai'ye pek çok defa hemen Osmanlı taburuna katılması emrini göndermiş ve sultan tarafından desteklenen Macar kralına verilmesi arzulan tacın (korona) da yanında bulunduğunu bildirmişti. İsyanın lideri çağrılarını dinlemedi, bunun yerine Erdel'e gitti, burada hükümdar seçilerek görevine başladı, aynı zamanda sadrazamdan Habsburglar'la barış görüşmelerinin başlatılması talebinde bulundu.

Habsburglar Osmanlı müzakerecilerini Macarlar'ın barış antlaşmasının dışında bırakılması konusunda Macar-Osmanlı zıtlıklarını kullanarak etkilemeye çalışıyordu. Hazırlanan barış planına göre sultan çarsarı (imparatoru) babası, çasar da sultanı oğlu addediyor ve birbirlerine eşit değerinde hediyeler göndermeleri öngörülmüştü. Sultan tarafından yollanacak hediyeler değerli atlar ve bunun gibi hediyeler olabilir. Savaşın başlamasından önce olduğu gibi İstanbul'da bir Habsburg elçisinin (orator) sürekli kalması şartını Osmanlılar'a kabul ettirmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda sultanın çasar sarayında bir yetkilisini devamlı tutması şartı yenilik gibi değerlendirilebilecek bir istek özelliği taşıyordu. Osmanlılar, Macar isyancılarına yardım niteliğindeki her türlü destekten kaçınacaktı. Antlaşmaya İspanya'nın ve ülkeleriyle beraber Arşidük Ferdinand'ın dahil edilmesi ve metnin Türkçe ve Latince hazırlanması talep edildi. Müzakerecilerin her konu hakkında Viyana'yı bilgilendirmesi gerekiyordu. Gönderilen bilgilendirme mektuplarını Arşidük Matthias, Prag'daki ağabeyi İmparator II. Rudolf'a iletliyordu. Barış antlaşmasının imzalanmasından sonra Osmanlılar'ın da istediği gibi iki taraf arasındaki ticaretin başlaması ve esirlerin serbest bırakılması planlanmıştı. Habsburglar'ın taleplerine bağlı olarak sözü edilen bu şartların çoğu antlaşma metnine girdi; bununla beraber Macarlar'ı görüşmelerin dışında bırakmak mümkün olmadı.

Habsburg-Osmanlı barış antlaşması, imparator ve aynı zamanda Macar kralı unvanı taşıyan II. Rudolf'un rızasıyla Macar soylularına ilişkin atıflar içeriyordu. Viyana'da István Illésházy'nin başkanlığındaki István Bocskai'nin elçileri Arşidük Matthias ile görüşmelerde bulunuyordu. Bunun neticesinde ilk antlaşma 9 Şubat 1606'da ortaya çıktı, konuyla ilgili olarak Macar elçileri Budin Beylerbeyi Ali Paşa'ya bilgi ulaştırdılar. Bu doğrultuda 15 Mayıs'ta Osmanlı-Habsburg-Macar ortak müzakere-

lerin başlatılması arzulanıyordu. Fakat bu arzu István Bocskai'nin Viyana barışının ilk varyasyonunu reddetmesiyle gerçekleşmedi, konu hakkında Bocskai hem Budin paşasını hem de padişahı bilgilendirdi. Böylece Osmanlı tarihçisi Peçuylu İbrâhim'in kaydına göre Sadrazam Lala Mehmed Paşa'nın da fikir birliğine vardığı bir Osmanlı-Macar ortak saldırı planı tekrar gündeme geldi. Fakat bu Osmanlı merkezinde pek olumlu karşılanmadı, hatta sadrazama Macar işlerini Kuyucu Murad Paşa'ya bırakması ve kendisinin Anadolu'daki Celâfiler'e karşı harekete geçmesi konusunda emir yollandı. Ancak Lala Mehmed Paşa sefer hazırlıkları sırasında vefat etti (14 Safer 1015 / 21 Haziran 1606).

Bocskai, Macar-Habsburg barışını reddettiğinden Tuna'da Körtvélyes adlı adada üç tarafın temsilcilerinin bir araya gelmesi bir sonuç vermedi. 1606 yazında en önemli sorun, Bocskai'nin Viyana barışını kabul etmesi durumunda Macar Krallığı'nın o zamana kadar idaresinde tuttuğu kuzey ve kuzeybatı kısmının İmparator II. Rudolf'un eline geçmesiydi. Bu durum Habsburg hükümdarının Macar tahtıyla ilişkisinin kesilmesi ve Bocskai'nin Osmanlılar tarafından ele geçirilmemiş tarihi Macaristan üzerinde krallığını ilân etmesi konusundaki Osmanlı çıkarlarına büyük ölçüde hizmet edecek planları da bozacaktı. Eğer Macar soyluları İmparator II. Rudolf ile anlaşma sağlarsa Bocskai sadece Macaristan'ın doğu kısmında Erdel'de ve Tisza'nın ötesindeki eyaletlerde hükümdar kalabiliyordu. Viyana barışı onun krallığını onaylıyordu, ancak Erdel hâkimiyeti Macar kanunlarının da elverişli olmasıyla İmparator / Kral Rudolf'un eline geçiyordu. Bütün bunların önlenmesi için Budin Beylerbeyi Ali Paşa barışa yaklaşan Macar ve Habsburg taraflarının arasını açmak

için, Habsburg hükümetinin Macarlar'dan bağımsız olarak gerçekleştirilecek ayrı bir barışla padişaha savaştan önce Osmanlı sancak merkezleri olan Seçen (Szécsény), Novigrad (Nógrád), Filek (Füle / Filakovo) kalelerini vereceği haberini yaydı. Bu sözde plan Bocskai'de büyük öfkeye yol açmıştı, çünkü bu kaleleri Osmanlılar'a vermeyi düşünmüyordu. Bu sebeple István Illésházy'ye görüşmelerin bitirilmesini emretti ve onu görevinden aldı, buna rağmen Macar heyeti barış şartlarını kabul etti (23 Haziran 1606). Viyana barışının ardından Arşidük Matthias, Adolf von Althant'a Osmanlı Devleti'yle resmî barış görüşmelerine başlaması konusunda emir verdi.

Yapılan Habsburg-Macar antlaşmasını Bocskai sonraları kabul etti, bu doğrultuda 18 Temmuz 1606'da Habsburg-Osmanlı-Macar heyetleri bir araya geldi. Bocskai'nin barış antlaşmasını birkaç maddede değiştirmek istemesi ve bunun için Osmanlılar'ın ciddi askerî desteğine ihtiyaç duyması görüşmeleri önce çıkmaza soktu. Serdar Kuyucu Murad Paşa önemli miktardaki askerî güçle Macaristan'a ulaştı, Bocskai'ye eğer barış için çalışırsa onu destekleyeceğini, bununla beraber savaşın devamını amaçlarsa o konuda da kendisinin yanında olacağını bildirdi. 4 Eylül 1606 tarihinde Osmanlı ve Habsburg barış heyetleri görüşmeler için toplandı. Ali Paşa, Bocskai'nin adamları Pál Nyáry ve Mihály Czobor ile toplantıya katıldı. Osmanlı tarafı Erdel'in kendi hâkimiyeti altında olduğunu ve ondan vazgeçilmeyeceğini söylüyordu ve barış yapılmadığı takdirde serdarın Komárom'a karşı harekete geçeceği tehdidinde de bulunmuştu. Görüşülmesi planlanan konular István Bocskai ve Macar soylularının çıkarlarının korunması, Habsburg kralları tarafından

ödenen yıllık verginin yeniden yürürlüğe konulması, Seçen, Filek, Novigrad ve Vác kaleleriyle civarındaki köylerin aidiyet probleminin giderilmesi hususunda birleşiyordu. Arşidük Matthias, István Illésházy ile Osmanlılar'a ödenmesi gereken vergiye karşı ortak hareket edilmesi konusunda anlaşmıştı; 200.000 kuruş değerindeki hediyeyi bir sefere mahsus olarak ödeyeceklerdi. Aynı zamanda Osmanlılar'dan gerçekleştirilemeyecek taleplerde bulunmuşlardı, meselâ savaş sırasında kaybedilen Kanije, Eğri ve Estergon'un geri verilmesini istiyorlardı.

Habsburg ve Bocskai tarafının elçileri Tuna'nın kuzeyinde çadır kurmuşlardı. Budin Beylerbeyi Ali Paşa ise Tuna'nın güneyindeki Nyergesújfalu'da konaklamıştı ve görüşmelere kayıkla gidiyordu. İlk buluşma ara bölgede 29 Ekim'de gerçekleşti. Habsburg heyeti Adolf von Althant'ın idaresindeydi, Komárom Kalesi'nin kumandanı Johann von Molard, ayrıca György Thurzó, Seifrid Kollonics, Ferenc Batthyány, Miklós Istvánffy, Kristóf Erdödy, András Dóczy ve Christoph von Teufel ona eşlik ediyordu. Osmanlı tarafını Budin Beylerbeyi Kadızâde Ali Paşa, babası Budin Kadısı Hâbil Efendi, Nasîrüddinzâde Mustafa Ağa temsil ediyordu. Bocskai'nin görevlileri görüşmelerde Osmanlı tarafında yer almıştı.

Barış antlaşmasının önemli maddeleri şunlardır: Çasar ve sultan arasında baba-oğul münasebeti kuruluyordu, bundan sonra Osmanlılar Beç kralı yerine Kayzer/Çasar unvanını kullanacaklardı. Savaş sırasında taraflarca kazanılan topraklar ellerinde kalıyordu. Habsburglar yıllık vergi ödemeyeceklerdi. İmparator bir defaya mahsus olmak üzere hediye mahiyetinde 200.000 kuruş gönderecekti. Kaleleri işgal etmek, esir almak yasaklanacaktı ve eldeki esirler geri verilecekti. Osmanlılar'a ödenmesi gereken vergiyi Osmanlı memurları değil egemenlik altında bulunan köylerin muhtarları toplayacaktı. Krala vergi ödemeyen soylular Osmanlılar'a da vergi ödemeyecekti; bunlar kişilik hakları ve mal varlıkları konusunda özgürdüler. Eğri, Kanije, Estergon Osmanlılar'ın elinde kalıyordu; bununla beraber imparatorun elçileri antlaşmanın onaylanması aşamasında sultandan Kanije'yi talep edebilirlerdi. Barış antlaşması yirmi yıl boyunca yürürlükte kalacaktı. Viyana barışı ile kabul edilen Macar ve Habsburg imparatoru arasındaki kararlar kabul ediliyordu.

Zitvatorok
Antlaşması anısına
dikilen âbide –
Zitova /
Slovakya

ZİTVATOROK ANTLAŞMASI

Anlaşma metni dikkatli bir şekilde hazırlanmış halde tarafların elindeki metinlerde birbirine uyuşmayan ifadeler ortaya çıktı. Bu farklılıklar Vác Kalesi'nin Habsburg idaresinde kalışını, köylü nüfusun vergi ödeme şeklini, geri alınmış bölgelerdeki Osmanlı vergilerinin iptaliyle ilgili unsurları içine alıyordu. İstanbul'daki görüşmeler sırasında sunulan barış sözleşmesi kararlaştırılan maddelerin çizdiği sınırı da aşılıyordu; meselâ burada üç yıl sonra Habsburglar'ın yeniden vergi ödeyeceğinin belirtilmesi, padişahın Erdel üzerinde hâkimiyetini ilân etmesi gibi şartlar vardı. Elçi Herberstein antlaşma metnindeki uyuşmazlıkların farkına vardı ve Osmanlı tarafının antlaşmada kabul ettiği metnin, kelimesi kelimesine Zitvatorok'ta imzalanmış Habsburg metniyle eşleştirilmesini talep etti. Sadrazamın nâibi kaymakam, bunun için farklılıkları kabul edilmiş gibi gösteren antlaşma metnini Herberstein'in önünde çevirtti. Herberstein'in gözü önünde düzeltilen bu Türkçe metin bir keseye yerleştirilip mühürlenerek elçiye Viyana'ya yollandı. Elçi de metinde arzu edilen değişikliklerin gerçekleştirildiğini düşünerek Viyana'ya döndü. Osmanlıca metnin Andrea Negroni tarafından çevrilmesiyle durum ortaya çıktı. Antlaşmanın bu Türkçe versiyonu Feridun Bey'in *Münşeât*'inde mevcuttur. Orijinal metin 1610'da gözden geçirilmesi amacıyla Matthias henüz kralken İstanbul'a geri gönderildi. Habsburglar'ın talep ettiği versiyonun tanınması için padişahın 1615'te barışı yeniden onaylaması, yani daha bir on yıl beklemek gerekecekti. Altı defa uzatılan Zitvatorok Antlaşması'nın öne sürdüğü şartlar altmış yıl boyunca yürürlükte kaldı. Bu, Habsburg-Osmanlı ilişkilerinde talep sonucunda padişahın iyi niyetine bağlı olarak değil ortak müzakereler neticesi karara bağlanan, her iki tarafın da farklı metinleri esas aldığı ilk antlaşmaydı. Bu anlaşmanın sonucunda Habsburg ve Osmanlı hükümdarları birbirlerine eşit taraflar olarak görüşmeler yaptılar. Diplomatik teamüller bakımından da bu antlaşma ile Osmanlı üstünlüğü hristiyan rakibine karşı ortadan kalkmıştı.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 77; Österreichisches Staatsarchiv (ÖStA), Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA), Türkische Urkunden, Türkei I (Türçica), Karton nr. 88, 89, 90; Kâtib Çelebi, *Fezleke* (haz. Zeynep Ayçibin, doktora tezi, 2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, II, 291-293, 308-312; L. Fekete, *Türkische Schriften aus dem Archive des Palatinus Nicolaus Esterházy: 1606-1645*, Budapest 1932, tür.yer.; K. Nehring, *Adam Freiherrn zu Herbersteins Ge-*

sandtschaftsreise nach Konstantinopel, München 1983, s. 15-67; G. Bayerle, *The Hungarian Letters of Ali Pasha of Buda 1604-1616*, Budapest 1991, tür.yer.; a.mlf., "The Compromise at Zitvatorok", *Ar.Ott.*, VI (1980), s. 5-53; M. Köhbach, "Der Osmanische Historiker Topcler Kâtibi 'Abdü'l-Qâdir Efendi. Leben und Werk", *Osm.Ar.*, sy. 2 (1981), s. 75-96; a.mlf., "Çasar oder imparator? Zur Titulatur der römischen Kaiser durch die Osmanen nach dem Vertrag von Zitvatorok (1606)", *WZKM*, LXXXII (1992), s. 223-234; S. Papp, *Die Verleihungs-, Bekräftigungs- und Vertragsurkunden der Osmanen für Ungarn und Siebenbürgen*, Wien 2003, tür.yer.; a.mlf., "Macar ve Erdel Kralı Olan Bocskai'nin Halifeleri (Tadil Edilen Bir Berat-ı Hümayun)", *Çiçpo Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XIV. Sempozyumu Bildirileri* (haz. Tuncer Baykara), Ankara 2004, s. 557-580; a.mlf., "Das Letzte Jahr des Langen Türkenkrieges – Die Schlacht der Diplomatie", *Einigkeit und Frieden sollen auf seiten jeder Partei sein: Die Friedensschlüsse von Wien (23.06.1606) und Zitvatorok (15.11.1606)* (haz. J. Barta v.d.ğr.), Debrecen 2007, s. 245-266; a.mlf. – S. Hadnagy, "Békekötési kísérelt a tizenöt éves háború idején, 1601-ben", *Aetas*, XVIII/3, Szeged 2003, s. 118-153; Zoltán Bagi, *A Német-Római Birodalom és a Magyar Királyság kapcsolatai a XVI-XVII. század fordulóján. Különös tekintettel a birodalmi gyűlésekre és a császári- királyi haderő szervezésére a tizenöt éves háború időszakában* (doktora tezi, 2005), Eötvös Lóránd University; Feridun M. Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Savaş*, İstanbul 2010, s. 287-292; R. Neck, "Andrea Negroni. Ein Beitrag zur Geschichte der österreichisch-türkischen Beziehungen nach dem Frieden von Zitvatorok", *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, III, Wien 1950, s. 166-195; M. Ivanics, "Friedensangebot oder kriegerische Erpressung?", *WZKM*, LXXXII (1992), s. 183-199.

SANDOR PAPP

ZİVER PAŞA

(1794-1862)

Osmanlı devlet adamı, şair.

İstanbul Topkapı'da Merkez Efendi Der-gâhi'nin karşısındaki evde doğdu. Asıl adı Ahmed Sâdik olup Enderûnî Hacı Hasan Ağazâde Defterhâne kâtibi Mehmed Sâdik Münif Efendi'nin oğludur. Hayatına dair kaynaklarda yer alan bilgiler genellikle, *Âsâr-ı Ziver Paşa* adlı divanının başına oğlu Yûsuf Bahâeddin Efendi tarafından eklenen tercüme-i hâlinde derlenmiştir. Henüz on yaşında iken babası ölünce o sırada Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi olan Seyyid Ali Nutkî Dede, Şeyh Galib'in sutoğlu olması ve babasının Mevlânâ muhipleri arasında yer alması dolayısıyla onu mânevî oğulluğa kabul etti.

Tahsilinin ardından Darphâne ve Defterhâne kalemlerinde yedi sekiz yıl çalıştı. Bu arada Fransızca öğrenmeye gayret etti. Mevlevîliği münasebetiyle Hâlet Efen-

di'nin yanında kâtiplik yaptı. Hâlet Efendi'nin sürgün edildiği Konya'ya, onun idam edilmesi üzerine de Balıkesir'e gönderildi. Daha sonra affedilerek İstanbul'a döndü. İzmir'de yabancı tüccarlara tahsis edilen gümrük nâzirliğine ve ardından Aydın mütesellimliğine tayin edildi. Daha sonra İstanbul'a gelip Rumeli Seraskeri Ağa Hüseyin Paşa'nın kâtiplik hizmetine girdi (1825). Bu esnada Şumnu ordugâhında bulundu; kendisine hâcegânlık rütbesi verildi. Hüseyin Paşa'nın azledilmesiyle İstanbul'da ipek nâzırı Ömer Lutfi Efendi'nin kâtipliğine getirildi. Ardından tersane emirliği, evkaf ve darphâne nâzirliği, Meclis-i Âlî-i Tanzimat ve Meclis-i Vâlâ üyeliği, Rumeli defterdarlığı, emlâk-i hümayun fabrikaları, tersane, Mekteb-i Tıbbiyye nâzirliği ile diğer bazı memuriyetlerde bulundu (*Âsâr-ı Ziver*, "Tercüme-i Hal", s. 2-3; İbnülemin, s. 2042-2043). Fatma Sultan'ın kethüdâlığını yaptığı sırada Mustafa Şerifî Paşa'nın vefatı üzerine, talipler arasında çekilen kurada kazanarak vezâret rütbesiyle çok arzu ettiği Harem-i şerif meşihatına memur edildi (1861). Bir yıl kadar bu görevde kalan Ziver Paşa 14 Zilhicce 1278'de (12 Haziran 1862) vefat etti ve Cennetü'l-baki'de Hz. Osman'ın kabrinin civarında defnedildi. Oğlu Yûsuf Bahâeddin Efendi babasının mektup ve şiirlerini bir araya getirip yayımlamıştır. Diğer oğlu Selâhaddin Bey, Âlî Paşa'nın damadı idi.

Ziver Paşa çok merhametli, güler yüzlü ve nüktedan bir zattı. Maddî imkânları fazla olmamakla birlikte fakirleri ve kimsesizleri korurdu. Zengin sayılabilecek bir kitaplığı bulunduğu, okuma ve araştırma merakıyla misafirlige gittiği yere bile yanında birkaç kitap götürdüğünü bilinmektedir.

Mevlevî muhitinden yetişen Ziver Paşa'nın müsikiye kabiliyeti olduğu ve besteler yaptığı zikredilmektedir (Öztuna, II, 529). Döneminin başarılı şairlerinden olup divan şiirinin inceliklerini ve sanat anlayışını şiirlerine aksettirmiştir, bunun yanında tarih düşürmede de usta idi. II. Mahmud ve Abdülmecid devirlerinde yapılan birçok binadaki (meselâ Gurebâ Hastahanesi, Galata Mevlevîhânesi, Hırka-ı Şerif Camii, Merkez Efendi Külliyesi, Yenikapı Mevlevîhânesi) tarih manzumeleri ona aittir. II. Mahmud'un ve Abdülmecid'in ihsanlarına nâil olmuştur. 1272'de (1855-56), Şeyhülislâm Ârif Hikmet Beyefendi Medine'de inşasını tamamladığı kütüphanesine konmak üzere kendisinin şiirlerini isteyince Ziver Paşa divanının iki nüshasından birini ona göndermiştir. Ardından yazdığı, bir divan teşkil edecek miktardaki şiir